

A „MAGYARSÁG“
szépirodalmi heti melléklete.

Egy vándorszínész naplójából.*

Írta: Hollósy Mihály.

II.

Az első megpróbáltatás.

Istenem! micsoda büszke, magasztos érzés szállta meg a lelkemet, amikor kiszálltam a hajóból. A direktor oldalán oly büszkén lépkedtem, mint egy imperátor. Elteltem önmagammal, boldog voltam... Mindegyre csak az a gondolat zibongott agyamban, hogy én színész vagyok... És ezt szerettem volna odakiáltani az egész világnak.

Csak akkor hökkentem meg, mikor az igazgató az együtt próbázó társulatnak bemutatott bennünket s valamelyik vén színész azt kérdezte tőlem, hogy mit énekelek?

— Amit betanulok.

Megsejthette, hogy nem értem a kérdést, újból ismételte hát, de érthetőbb formában.

— Milyen hangja van?

— Milyen hangom? — kérdeztem bámulva. — Tudom is én!... Vékony is, vastag is.

A vén színész elnevette magát, én pedig fülig pi-rultam. Egyszerre lelohadt előbbi büszke önérzetem s a színészeket magasan felettem álló lényeknek tekintetem. Hisz én soha még dalárdába se jártam. Hallottam ugyan holmi tenor, bariton és basszusról, de tudtam is én, melyik mi fán terem. Jaj, csak most ismertem be, milyen tudatlan vagyok; igénytelen zöld hajtás az emeletes jegenyefák között... Mennybeli Isten! mennyit kell még tanulnom, míg megtudom mondani, hogy milyen is a hangom.

Láttam aztán, hogy a vén színész társaihoz lépett és mesélt valamit, bizonyosan rólam adomázott, mert

mindnyájan kacagtak. Szerettem volna a föld alá sülyedni e szörnyü pillanatban, mint Szodoma és Gomora.

Kiveszett belőlem teljesen előbbi büszke önérzetem csodás ereje, helyébe a félelem szállt és a rettegés, hogy elcsapnak.

Dehogy csaptak! Az igazgató amikor kettőnknek fejenként a 16 frt havi fizetést megígérte, nagyon tisztába lehetett a tudományunkkal.

Volt kettőnkön kívül még egy színészinás a társulatnál. Próba után ez magyarázta el a teendőnket. A kóristaság mellett a mi dolgunk lesz: a színház seprés, székredezés, a petroleumos lámpák tisztogatása és rendbentartása, valamint a diszités is.

Nagyon kelletlen fanyar képet vágtam e dicső teendőkhöz, mire egy ott ödöngő vén színész megjegyezte:

— Hja fiaim! én is így kezdtem annak idején.

Később megkérdeztem kollegánkat, akit Kálmánnak neveztek, hogy lakást merre keressünk.

— Sohse keressetek! — szól a jó fiu. — Az én lakásomon elérték mind a ketten és a pénzeteket is megkimélhetitek velem.

Megköszöntük a szivességet, előadás után pedig vártuk, hogy haza vezessen bennünket.

— No fiuk, hát hol kívántok aludni? — szól a mi lakásadó jóbarátunk, Kálmán. — Válasszatok: az erdőben, a mezőn, rózsáskertben, parasztgunyhóban, lovagteremben, vagy a csobogó patak partján óhajjtátok-e fáradt fejeteiket álomra hajtani?...

A Dani csak bámult, én pedig egyszerre átláttam a a szitán. Aki ily bőséges módon válogathat a lakásokban, az lakbért egyik helyen sem fizet, ahol pedig alszik, ott csak megtürt vendég.

— Ugy-e nincs lakásod? — kérdem én. — Járatod csak velünk a hőbörtök táncát.

— Nekem nincs lakásom? Több is, mint másnak. — Felhuzta a kortinát. — Ide süssetek! Itt ha tetszik, szive-

* Az első rész megjelent a «Magyarság» aug. 7-iki számában.

tek szerint lovagvárban, rózsás kertben, erdőn vagy a mezőn is elhálhattok.

Munkába fogott bennünket: lebontatta velünk az összes diszleteket meg besodorta, hogy mindent alaposan megismerjünk.

— Tanuljátok meg! — mondotta. — Ez eddig az én munkám volt, ezután a ti tisztetek lesz mindaddig, míg egy nálatok kisebb kezdő nem jön a társulathoz.

Ezután egy nagy padlószőnyeget huzatott elő a színpad alól s a színpadon szétterítette.

— Ez pedig az ágyatok. Feküdjete! Egyik az egyik, másik a másik szélére. Ugy!... Most pedig csimpszakodjatok a szélébe és hemperegjetek egymásfelé, amíg összehalmozkodik!

Be voltunk pólyázva, mint az ujszülött csecsemő. Kálmán még a fejünk alá tömködött egy rongyos kellékszűrt s reggelig úgy aludtunk, mint a tej.

Másnap pénteki nap lévén, nem tartottunk előadást. Az előtte való nap kapott 50 krajcár «meidlingot» elköltöttük, úgy, hogy estére kelve már vacsorára sem tellett. Tehát péntek déltől szombat estig soványító kurát tartottunk. Ekkor pedig az igazgató, azzal a megokolással, hogy nincs jövedelem, az 50 krajcár «meidlingot» leszállította 30 krajcárra.

No, itt ugyan cseberből vederbe estünk — gondoltam magamban. Nem csapják el ugyan az embert, se nem szelelnek el az orrunk előtt, csak enni nem adnak. Az éhségnél pedig kegyetlenebb zsarnok nem létezik a világon. A bárányszelidségű emberből vadállatot, a becsületesből tolvajt, az erényből bünt teremtet... Innen szökni kell!

Kálmán azonban ki nem fogyott a biztatásból, amely úgy esett nekünk, mint mikor a fájó sebet friss virággal teregetik be, hogy ne sajogjon.

— Ne türelmetlenkedjete! — szólt hozzánk jószággal. — Bezzeg télen, ha látogatott a színház, van dinomdánom, hegyen, völgyön lakodalom. A direktorunk jó ember, aki, ha van pénze fizet, sőt nekem a múlt télen még azt is megadta, amivel nyáron át adósom maradt.

Dani erre a kijelentésre csak tátva felejtette a száját.

— Hogyan, hát azt a 16 forint fizetést sem adja meg, amit megígért? De hát akkor miből élünk?

Mit törődik azzal a direktor. Ha jövedelem nincs, ő is csak feléből-harmadából fizet. Üres zsákot hiába rázunk, nem hullik abból köleskása.

— De ha megígérte.

— Oh bolondformák! — oktat bennünket Kálmán — hát azt sem tudjátok, hogy ígéret és megadás közt nagy a különbség. Hej, ha az emberek ígéretöket mind megtartanák, egy pillanat alatt elégedett és boldog lenne a világ, ami még eddig soha sem volt.

Mivel okosabbat nem cselekedhettünk, hajlottunk Kálmán, szavára türtünk a türökkel, mert hisz meg vagyon írva: «Boldogok akik türnek, mert övék a mennyeknek országa». Tovább koplaltunk. Ki tehet azonban arról,

hogy az egészséges gyomor még addig sem bírja ezt a mesterséget, mint a beteg.

Egy nap, amikor nem volt előadás (hetenként csak négyszer játszottunk), Kálmán sétálni hívott bennünket. Mikor a püspöki kert mellett elhaladtunk, az érett gyümölcs kellemes illata ütötte meg orrunkat.

— Mit gondoltok, fiuk? — szólt odavetőleg Kálmán. — Nem volna-e jó innen a püspöki kertből egy kosárra való gyümölcsöt szerezni?

— Nem volna megvetendő — csettent nyelvével Dani — ha a módját tudnánk.

— Én már tudom is — mondja Kálmán. — Egyötök a falnak támaszkodik s én a vállán keresztül bejutok a kertbe, másotok pedig az alatt őrt áll, nehogy valaki letápossa váratlanul a szürünk alját.

— Nem, nem! — tiltakoztam én még a föltevés ellen is, hogy beleegyezsek a dologba. — Ilyen dologra nem születtem és nem is leszek a segítőársatok.

— Ki erőltet? — szól sértődötten Kálmán. — Lehet, hogy te tovább bírod a koplalást, mint mi... Csak menj, menj! Semmi szükségünk ilyen anyámasszonyfajta csihés-eszü legényre.

— El is megyek — szóltam sarkon fordulva s ott hagytam őket. Még távozóban is hallottam Kálmán szavait:

— Jó, elszakadunk egymástól. Hanem tőlünk ezután se egy cigarettára, se egy falat kenyérre ne számíts többé.

Este, mire társaim a lopott gyümölcsessel hazatértek, én már lepihentem, de csak elkerülte szemeimet az álom. Gyötört az éhség, amit csak fokozott társaim jóizű csamesogása, kik a gyümölcsöt hallgatagon és irigylendő étvágygyal fogyasztották.

Reggel korán ébredtem. Nem volt maradásom. Üzött az éhség, ki az utcára. A kora reggeli órákban cél nélkül bolyongtam össze-vissza a várost. Ahogy utam a püspök-kert mellett vitt el, újból megütötte orromat az a gyümölcsillat, amit tegnap este éreztem. Egy pillanatra megálltam, összefutott ize a számban s közel voltam ahhoz, hogy a kerítésen átvetem magamat... Hadd érjen, ami ér... De azután erőt vettem magamon és szinte szégyeltem gyengeségemet. Nem, nem soha! Inkább kérek, koldulok, de a becsület utjáról le nem térek.

A nyolc órai próbára visszatértem a színházhoz. Észrevettem, hogy két kollégám gunyos pillantással fogad s azután összenevetnek. Nem szóltam hozzájuk, de megpróbáltam egyik-másik elsőrendű színészről, akivel bizalmasabb lábon álltam, legalább egy hatost kölesön kérni.

A színész fanyar képet vágott, azután kifordította a zsebeit.

— Édes fiam, látja nekem sincs. Én is hitelből élek. Próbálja meg, kérjen ettől, vagy attól. — Jól tudta, hogy sem ennek, sem annak nincs, de ezt csak azért mondta, hogy éppen mondjon valamit, amivel lerázhat a nyakáról.

Próba után újra kezdtem a célnélküli csavargást.

A város szélén jártam, amikor a delet harangozták. A gyomrom émelygett, majd göresös fájdalmat éreztem benne, mintha valami láthatatlan erős kéz markolt volna bele. Fejem szédült, szemem elhomályosult s ha a legközelebbi ház oldalánál meg nem támaszkodok, okvetlen elesem...

Mikor aléltáságból valamennyire magamhoz tértem, elhatároztam magamat a legrosszabbra: koldulni fogok... Itt bizonyára nem ismer engem senki. Hisz itt csupa szegény emberek laknak, akik azt sem tudják, vannak-e a városban színészek, vagy nincsenek.

Hosszas tusakodás után benyitottam egy alacsony szalmafedeles épület udvarára. A konyhaajtó előtt mordképű parasztasszony fogadott, aki előtt alázatosan letvettem a kalapomat s kértem az Isten nevére, hogy szegény utas vagyok, segítsen rajtam valami ennivalóval, vagy juttasson legalább néhány falatka száraz kenyeret.

— Nincs semmi — hangzott a rideg válasz.

— Asszonyom, könyörüljön rajtam! Harmadnapja nem ettem... összeesem az éhségtől.

— Valamennyi csavargó így beszél — fakadt ki az asszony. — Tegnap is egynek jó karaj kenyeret nyomtam a markába s utána néztem, alig ért az utcára, a kutyanak dobta. Megfogadtam, hogy egy vándorlónak sem adok többé semmit. Mi verejtékes munkával keressük a kenyeret, dolgozzanak maguk is!

Mérgesen bevágta előttem a konyha saroglyaaajtáját, én pedig úgy bandukoltam az utcára, mint akit leforráztak. Azután összeszedtem minden erőmet s majdnem futva menekültem a néptelen utcából, nehogy valaki meglásson s arcomról olvassa le szégyenemet, gyalázatomat...

Oh micsoda irigylésre méltó nábob volt hozzám képest az a kéregető vándorlegény, kiről a parasztasszony beszélt, akinek annyi kenyere volt, hogy el is hajinthatta! Hát miért is van egyiknek nagyon sok, a másiknak meg semmi!...

Ahogy a színház aajtáján betámolyogtam, Kálmán és Dani éppen gyümölcsöt és kenyeret falatoztak hangos kacaj mellett. Bizonyosan engem szapultak... Nehezemre esett volna a szó is, azért a színház ellenkező sarkában végig hasaltam egy hosszú padon, arcomat kezeimbe temetve... Végtelen keserűség szállta meg a lelkemet...

Ők észrevettek s Kálmán lábhegyen közeledett felém, néhány körtét és egy darab kenyeret hozott. Megérintette a vállamat s kétszer háromszor a nevemen szólított. Nem válaszoltam. Ezután megfogta a fejemet s igyekezett felemelni. Ellenszegültem, nem engedtem, míg végre átnyalábolt és erővel felültetett.

Nem tudom erre miféle érzés vett rajtam erőt: a torkom elszorult, fejem szédült, szivemet mintha mázsás kő nyomná, oly nehéz lett, arcomat végig szántották a szememből omló könnyek és — sirtam.

— Látod, milyen bolond vagy! — mondá Kálmán szeliden s a kenyeret és körtét az ölembe nyomta.

A rákövetkező este már én is velük mentem a püspökertbe...

A sárga Mandi, a hamis madár.

A messze földről elhozták szegényt,
A forró Délről Napnyugot felé;
A pálmafák zöld lombjai helyett
Honát egy kis kalitban fölélé.
Ő is fogoly... ép úgy, mint én vagyok
S kis porkolábja folyton őrzi bár,
De szép őrét szereti végtelen
A sárga Mandi, a hamis madár.

Kicsiny kalitka szük határi közt
Egy édes multról énekel szegény;
A messze délre nem szállhat soha
S ez nagy teher parányi kis szivén.
De a multat feledtetik vele
S a hőszin ujra oly csicsergve jár,
Örül, ha megsimitják kis fejét:
A sárga Mandi, a hamis madár.

Csináltak neki sárga palotát
Kis kertre nyiló ablak oldalán
S ha jó a regg, kinyitja aajtáját
A hajnalarcu szép tündérleány.
És cukrot ad kis ajka közt neki
S mosolyg reá, miként a napsugár
S mily boldog ő, a kedves kis fogoly:
A sárga Mandi, a hamis madár.

Oly régen volt... Emlékezem reá...
A lombok sugtak édes, szép regét!
Ott ültünk a kicsiny kalit alatt,
Reszketve fogtam hófehér kezét;
Reám néztek a kedves szép szemek
S a boldogságot irigyelte bár...
És oly szépen dalolgotott nekünk:
A sárga Mandi, a hamis madár!

... És most... és most a nagy idők után
Kicsiny fogoly barátom, mit mivel?
Hizelg-e most a lánykának, miként rég?
S dalol-e úgy csapongó kedvivel?
S a csendes estének mély alkonyán,
Ha megtörik a fénylő napsugár,
Eszébe juttat-e olykor neki:
A sárga Mandi, a hamis madár!

Magyar Gyula.

Tury Biri.

Berzenczey elbeszélése után.

Irta: Péterffy Tamás.

A magyar szabadságharc egyik legendás hősről kell, hogy előbb szóljak, mert csak azután lesz érdekes a Tury Biri esete.

Földváry Károly, a «vörös sipkások» ezredese, szabadságharcunk meseszerű hőse, a háboru előtt Marosvásárhelyen lakott. Szegény legény volt, Tury Biri pedig csunya, de gazdag, vén leány. Valahogy összegerebelte a sors őket.

Hanem amint kitört a szabadságharc, Földváry Károly ott hagyta a családi tűzhely nem éppen boldog hajlékát. Rettenthetlen hős lett belőle. Csatáról-csatára

vezette a híres «vörös sipkások»-at és győztek mindenhol. Szolnoknál három lovat lőttek ki alóla, de a negyedikre kapva rohant előre, mignem győzött a honvéd.

Damjanics rámondta, hogy neki nem való a jó ló, ugyanis kilövik alóla a legközelebbi ütközet alkalmával. A honvédség között legendák jártak szájról-szájra Földvály Károlyról. Azt beszélték, hogy ő csak félszemével látja az ellenséget, tehát félannyit lát, mint más, azért olyan bátor. Mások pedig azt hirdették, hogy a félszemű hős testét a golyó nem fogja. De legérdekesebb a rettenthetlen bátor honvédről az a tény, hogy bár a csatamezőn száz halállal szembe nézett, a feleségével azóta sohasem mert szembe nézni. Elkerülte örökre Tury Birit.

És most, hogy megtudtunk, hogy ki volt Tury Biri, elmondhatom az ő esetét.

Javában folyt a magyar szabadságharc. A Székelyföld fegyverben állott, a székely nép, a bércek országlánja diadalmasan villogtatta a kaszáját, dörgette saját készítésű ágyuit. Bem apó pedig sokszor dicsérte meg az ő bátor székelyeit.

Ez alkalommal éppen a székely fővárosban, Marosvásárhelyen volt a hadiszállás. Berzenczey László kormánybiztos a híres «lábas házban» ütött fel a központot. Ma csak az öregek emlékeznek a lábas házra. Ott volt a mostani Kossuth-Lajos-utca és Széchenyi-tér között és boltives kőlabái átjárót képezték a piactérre.

Ecken nevű trombitása szintén a kormánybiztos mellett kapott egy szobát. Magyar-régeni fiú volt és azelőtt való nap léptették elő ezredtrombitásnak. Az előléptetés öröme jól berugott a különben jámbor és kötelességtudó Ecken. Jó hangulatban került vissza lakására, de megtalálta, mert a lábasházat a részeg is megkülönböztethette más házaktól.

Hanem az utvesztő folyosókon eltévedt a részeg trombitás, ami nem hozta zavarba. Benyitott egy ajtón. Szép hálószoba volt. Az ágy megvetve. Az ágy előtt kis asztalon az illatos tea párolgott, körülrakva sonkával és több jó eledellel.

Igy történt, hogy Ecken trombitás hálásan gondolva a szállásadójára, az asztalhoz ül és fel sem állott, amíg valamit látott rajta. Evés után a szépen megvetett puha ágyba dült bele ruhástól. A háborus időkben nem volt szokás a levetkőzés, csak néha napján a trombitáját az ölébe szorítva, rövid időn elaludt.

Ez a hálószoba a Tury Birié volt. El sem képzelhető lárma lett belőle, de minden lárma mellett a tolakodó trombitás vitéz ott maradt reggelig. Nehéz volt a feje, hasztalan tessékelték kifelé. Az idő is későre járt. Mit tehettek mást, minthogy becsukták Eckent.

A rendtudo Kossuth-huszárban azonban meg volt a katonai pontosság. Korán reggel trombitálni kellett, tehát felébredt és hivatását betöltötte. A becsukott szobából nem engedték ki, ez nem gátolta meg azonban a kötelessége teljesítésében. Oda állott az ablakhoz és elfújta annak rendje és módja szerint a reggeli parancsot.

Amennyi kofa, amennyi utcagyerek a piacon volt,

mind a huszár-trombitást bámulta. Valóságos népesödület keletkezett a trombitálás alatt. Mert hiszen nagyon furesa valami volt. Tudta azt a legkisebb iskolás gyermek is, hogy ahol a huszár-trombitás trombitál, az a Tury Biri hálószobájának az ablaka...

Egy huszár-trombitás a Tury Biri hálószobájában?!... No, hiszen ennek a hirnek sem kellett kocsira ülni a székely-fővárosban!... Az összeverődött pletykaneép egyre szaporodott. A kacaj, a köhögés mind hangsúlyosabban hallatszott fel a lábas ház ablakai felé. Ez a szemtelenség annyira felboszantotta Tury Birit, hogy úgy, amint felkelt, elindult a kormánybiztoshoz panaszra.

Hogy miként nézhetett ki ez a nő, mikor felkelt, azt leírni nem lehet. De képzeletét megkísérthetjük, ha tudjuk, hogy egy világhírű hős a csatamezőn szembe birt nézni száz halállal, hanem Tury Birivel nem!...

Berzenczey László kormánybiztos éppen hivatalos ügyeit végezte. Ilyenkor semmiféle emberi lényt nem bocsájtottak be, mert az tiltva volt. Hogy Tury Biri mégis bejutott a panaszával, azt azon kivételes körülménynek köszönheti, hogy a kormánybiztosné meglátta őt...

Berzenczeyné a hálószobán át belépett a férje hivatalos helyiségébe.

— László, valamit mondanék — kezdte csendesen az urnő, tudva, hogy ilyenkor a feleségnek nincs helye a kormánybiztosnál.

— Valami kérvény?... kérdezi Berzenczey.

— Nem László — és itt elmosolyodott az urnő. Csak azt akarom mondani, hogy az ajtód előtt bebozsájtásra vár Tury Biri, úgy amint az ágyból felkelt, pongyolában, paróka, vukli és fogak nélkül...

— De ezt már én is szeretném látni!... — szolt elmosolyodva a kormánybiztos.

Berzenczeyné távozott és Tury Biri beléphetett. Valósággal berontott.

— Kormánybiztos ur! — kezdte hévvel — én tisztelem a szabadságot! Szeretem a hazámat! De azért még sem türhetem, hogy egy trombitás a hálószobámban erőszakkal trombitáljon!!...

Berzenczey megtartotta komolyságát. Ez neki igen szép sajátsága vala és jelen alkalommal is bemutatta azt. Válasz helyett behivatta Gáll Sándor őrnagyot s a legszigorubb hangon kezdte parancsát:

— Kérem, őrnagy ur, Ecken trombitást erőszakos trombitálásért nyolcz napra bezáratni!

Gáll őrnagy elbámult. Soha ennél butább büntetési címet nem hallott. Meg is mondotta rövidesen:

— Kormánybiztos ur, nem értem a büntetés megokolását...

— Erőszakos trombitálás!! — szolt ismét keményen Berzenczey.

Gáll őrnagy újra nem értette, mire a kormánybiztos kénytelen volt Tury Biriére inteni a szemével és harmadszor is kijelenteni, hogy erőszakos trombitálásért!...

Ezt már érteni kezdette Gáll őrnagy és távozott.

Ecken trombitást gyorsan vasra verték, hanem ezzel még nem ért véget a Tury Biri esete. Valójában csak itt kezdődött a java.

Távozott a kormánybiztostól, de éppen vele szembe hozták a vasra vert Ecken trombitást. Látta az ítélet komoly következményét és megesett a szive a trombitáson. Ujra visszatért a kormánybiztoshoz, de nem panasolni, hanem kérni, könyörögni.

— Kormánybiztos ur — kezdte most csendesen Tury Biri — a eselédjeim megmondották, hogy a szégyen trombitás a hálósobámban bár erőszakkal trombitált, de kárt nem tett. Tehát nem követett el bűnös cselekményt. Bocsásson meg neki!...

Berzenczey még most sem vesztette el komolyságát, pedig az utcáról behallatszott a kacaj. Szigorú, komoly hangon felelt:

— Nagysád! Kérelme teljesítve van. De én is kérem, hogy jövőre akár ki, akár hol, akár hogy trombitál, azt panasz tárgyává ne tegye.

★

Sokat beszéltek, sokat nevettek a Turi Airi esetén a székel-fővárosban. De végre feledés lett a sorsa, mert szereplői is elmúltak.

Gáll Sándor őrnagy, mint hős, a tömösi szorosban esett el. Kis történetem más két alakja: Berzenczey László és Turi Biri is régen pihennek. Csupán Ecken trombitás él közülök, de úgy hiszem, hogy a Tury Biri esetét kár lett volna feljegyezten hagyni.

A RIGÓ.

Egy füttyülő rigó	A szép, a nagy madár
— Ki hallott már ilyet? —	— Ki hallott már ilyet? —
A zöld lombok alatt	Egy siket-fajd vala,
Látott egy madarat,	Kit a rigó dala,
Egy szép nagy madarat,	Szerelmes szép dala
És beleszeretett.	Hejh, meg nem ihletett.

S a füttyülő rigó
— Ki hallott már ilyet? —
Bezengte a határt,
A feleletre várt,
S minthogy hiába várt,
Maga is néma lett.

Szávay Gyula.

Egy szem serét.

Irta: Cop-Marlet Mara.

— Mielőtt tovább megyünk, adja nekem azt a virágot, amelyet a keblén visel, Aranka.

— Aranka grófnő, ha szabad kérem — feleli a tüzes szépség, összehuzva a szemöldökeit, amint magas növésű lovagja karján, hosszú uszályával végig söpri a pallót.

— Bolondság, félévi flirt után...

— Amelynek célját még sem éri el, Géza gróf — mondja kihívólag és mégis hanyagul odavetve a grófnő.

— Amelyet okvetlenül el fogok érni...

— Azt majd meglátjuk...

— Aranka, adja nekem azt a virágot!

— Minek?

— Mert boldoggá tesz vele.

Aranka grófnő vállat von — ajkán gunyos mosoly lebben el.

— A boldogság oly nagy dolog, a hervadó virág pedig oly kicsiség...

— A legnagyobb boldogság gyakran kicsiségtől függ.

— Ezt sohasem fogom elismerni — a szenvedélyes szépség ezt szinte kicsinylőleg mondotta. A boldogságot csak eszünknek köszönhetjük; méltó fogadására nagy előkészületeket kell tenni, mindenekelőtt pedig arcképét...

— Aranykeretbe kell foglalni...

— Természetesen! Fejedelem a boldogság, csak ott tartózkodik huzamosabb ideig, ahol illően bánnak vele.

— És mégis azt állítom, hogy kicsinységektől függ...

— Mert maga borzasztó makaes. Higyjen amit akar, de vezessen a legrövidebb uton a buffetbe; hisz csak azért fogadtam el a karját.

— Amint parancsolja.

Aranka grófnő mosolyogva tekint fel ingerült lovagjára. Szótlanul haladnak végig a játszótermen, amely mindig az ürességtől tátong Ujházy bárónőnek, özvegy Tolnay Aranka grófnő néjének a házánál. Ujházyék mindig a legszebb asszonyokat és leányokat, az urak közül pedig csak a legfessebb táncosokat és udvarlókat szokták meghívni.

Az ebédlő is üresen áll még és a buffet rogyásig van megrakva. A társaság még a tánc örömeinek hódol.

Géza gróf kinyújtja a karját, hogy egy pár édességet adjon szép ellenfelének.

— Isten ments! — tiltakozik nevetve a grófnő. Három óra hosszan lovagoltam; olyan étvágyam van, mint egy kadétnak az első szünnapon... Valami szolidabbat...

— Mit nevez maga szolidnak? Talán ezt a szarvaszombot? Hisz ennek a nemes állatnak az agancsa az erénytelenség egy nemét jelképezi, amely a szép nemet terheli.

— Engem nem, én özvegy vagyok.

— Mióta?

— Négy év óta.

— Megbocsáthatatlan! És nem restelli ezt bevallani? Ilyen fenomenalis szivtelenséget! Mondja legalább, hogy nem akar javulni.

— Szó sincs róla.

— Akkor sem, ha bevallom magának, hogy szeretem?

— Ezt már számtalanszor bevallotta.

— Aranka!

— Adjon egy darab nyulgerincet... Köszönöm! Pompásan van elkészítve. Láthatja, hogy nagyon egyszerű az izlésem.

Géza gróf nézi, amint Aranka derekasan beleharap éles fehér fogaival

— Ugy tud enni, hogy örökké elnézhetném.

— Örökké, — maga pedig folyton éhezne!

A szép asszony pajkosan felkacag... Ah! A vig-ságnak halk, ijedt sikoltás vet hirtelen végett.

— Mi baja? Megharapta a nyelvét?

Aranka a szájára szoritja a zsebkendőjét.

— Ugy hiszem egy serétre haraptam... Istenem! nézze csak...

— Mi az? — egészen elhalványul...

— Itt, a zsebkendőmben... kitört a fogam!

A fali tükörhöz rohan és idegesen remegő kezével feltolja finom metszésű ajkát — semmi kétség — a szép apró fogak egyike közepén kettétört, amint a serétre harapott.

— Aranka...

— Hagyjon békében! El vagyok csufitva! — most még erősen küzd a szemébe tóduló könnyekkel — így nem mehetek vissza a társaságba! Istenem, milyen szerencsétlenség! ...26 éves koromban vén asszony vagyok... Hallgasson!... Ne mondjon ellent! Igen, igen! vén asszony, ezzel a foghíjas szájjal...

Kezeit tördeli és szabad folyást enged könyeinek.

— Hallgasson reám...

— Minek? Hisz úgy sem segíthet!

— Ki tudja — fogadja el karomat és bizza rám a többi. Esküszöm, hogy soha senki sem fogja megtudni ezt a kis szépség hiányt... De jöjjön gyorsan, erre az üres játszótérmen keresztül.

Aranka tehetetlenül fogadja el a férfi karját; reszket, hogy valaki beléphet... Most egyszerre határtalan bizalma van a kísérőjéhez.

Géza gróf maga hozza el a grófnő köpenyét, felölti bundáját és mint a tolvajok, lopva sietnek le a lépcsőn. Aranka folyton az arca elé tartja zsebkendőjét. A gróf gyorsan bérkocsit hozat, besegíti a szép asszonyt és egy előkelő fogorvoshoz hajtja. Ő egyszerre csupa erély és öntudat, Aranka pedig a vállára hajtja fejét.

Amint a helyszínére érnek, Géza gróf irgalmatlanul felcsengeti első álmából a fogtechnikust. Ez eleinte nem akar éjjel tizenegy órakor rendelni, de a gróf nem tágit.

— Csak egy srófos fogat, uram — fél óra alatt meg kell lennie — kifogástalan srófos fogat akarok — és ha arra kényszerít...

— Jó — jó — tehát üljön le és nyissa ki a száját.

Ezzel a fogorvos lenyomja a székbe az izgatott férfit, aki gépiesen enged, de rögtön ismét felugrik.

— Nem nekem kell a fog, hanem egy bájos fiatal hölgynek, a legelőkelőbb társaságból, oda lenn van a kocsiban, érte megyek...

A gróf felvezeti Arankát a fogorvos műtermébe, beleülteti az ismeretes amerikai székbe és résztvevően megszoritja a kezét, azután diszkrétén kiment a váró szobába.

Harminc perc elteltével a fogorvos kinyitja az ajtót.

— Ő nagysága készen van — mondja rosszkedvűen.

Aranka ragyog a boldogságtól.

— Nos, észre lehet venni?

— Alig, itt jobbra, ugy-e?

— Nem, hisz balra volt!

— Lássá, hogy semmit sem lehet észrevenni. Köszönjük szépen, doktor ur! Jöjjön. Jó éjszakát!

Az Ujházy-palota lépcsőjén Géza gróf az órájára néz.

— Mindjárt éjfél lesz. Az egész dolog nem tartott egy óráig, észre sem vették távozásunkat.

— És senki sem látott elcsufitva. Hogyan köszönjem ezt meg magának?... Visszatérünk a társaságba, mintha semmi sem történt volna. Reményilem, hogy maga hallgatni fog.

— Mint a sir.

Aranka egészen visszanyerte öntudatos magatartását. Az előszobában az inas leveszi a köpönyegét. Ekkor eléjük suhog a szalonból Ujházy bárónő. Homloka kipirult, orrcimpái remegnek, izgatottnak látszik.

— Végre megjöttél! Tudod-e, Aranka, hogy az egész társaság odabenn azon a pikáns ujdonságon mulat, hogy félórával ezelőtt Géza gróffal sétakocsizásra indultál? Hát nem tudtatok okosabbat kigondolni? Ilyen akut szerelmi őrzöngés kissé sok olyan nőnek, aki egyszer már férjnél volt. Menj csak be, majd meglátod, hogyan fogják fel kalandodat!

Ujházy bárónő a faképnél hagyja a meglepett párt és visszasuhog a szalonba. A Császár bárókisasszonyok, akik anyjuk nélkül voltak itt, már hazamennek, értük jöttek. Amint az előszobán keresztülmennek, nem állnak meg Arankánál, alig észrevehető fejhajtással köszönnek.

— Ennek maga az oka! — sziszegi dühösen Aranka.

— Nem én, a fog!

— De mit tegyünk?... Mégis csak be kell mennünk.

Géza gróf vállat von.

— Legokosabb, ha egyszerűen elmondjuk, hogy mi történt

— Nem, soha!

— Tehát reám bizza a magyarázatot?

— Nem bánom, csak gondoljon ki gyorsan valamit.

— Jó. Azt fogom mondani, hogy beleegyezett eljegyzésünkbe, de mielőtt a többiekkel tudattuk volna, anyám áldását akartuk kikérni.

— De hisz ez nem igaz!

— Persze, hogy nem, de holnap pótolhatjuk.

— Géza!

— Aranka!...

— Nem, nem, ha jól szívelhetem is magát, reá nem hagyom magamat szedni.

— Akkor hát mondja el, hogy a foga...

Aranka elszántan a gróf karjába kapaszkodik.

— Mondjon, amit akar, csak ezt ne, beleegyezem!

Géza gróf emelt fővel megy Arankával a háziaszszony felé. Bámulatra méltó ügyességgel mondja el, hogyan keltették fel álmából anyját, aki örömmel adta reájuk áldását.

A testvérek megölelik egymást, a szemük könnyezik.

Az egész társaság a fiatal pár körül tolong, mindenki gratulál. Különösen a nők nem gyözik dicsérni Géza gróf gyöngéd eszméjét

Végre hivatalosan mint jegyesek ülnek egymás mellett a vacsoránál. Elhangzott már fejük felett az elmaradhatatlan pohárköszöntő is, a végtelen «éljen»-ekkel. Géza lehajol, hogy felemelje lecsuszott asztalkendőjét és ajka észrevétlenül érinti Aranka szép, puszta karját.

— Mégis igazam volt, hogy a boldogság gyakran kicsiségektől függ.

— Például? — kérdi hamis mosolylyal Aranka.

— Egy szem seréttől.

INNEN-ONNAN.

Szent István pénzei. A magyar pénzverés szent István királylyal kezdődik. Azelőtt, mint sok régi nép s vogul rokonaink részben még ma is, — cseréléssel segítettek magukon az adás-vételnél. A honfoglalás idejében és a fejedelmek korában is forogtak ugyan már őseink közt különböző pénznemek, nevezetesen ázsiai dirhemek s Berengár-féle és pápai dénárok, de ezeket leginkább ékitményül használták, hajukba fonva, vagy ruháikra, szerszámaikra varrva, amint ezt az előkerült példányokon rendszerint látható lyukak bizonyítják.

A nagy király, hogy nemzetét ezzel is közelebb vigye a nyugati műveltséghez, gondoskodott róla, hogy a pénz használata nálunk is elterjedjen, azért pénzverő mestereket hozatott Bajorországból. Az így készült érmek, mint másutt is akkor tájban, gyarló kiállításuk, esetlen kinézésük voltak s a kor szellemének megfelelőleg a latin kereszténység jelvényével jelentek meg. Előlapjukon a király nevét és címét viselték, a hátlap pedig — általános európai gyakorlat szerint — a verőhely nevének volt szánva. Ezért olvashatjuk a hátlapon e két latin szót: «Regia Civitas», ami voltaképp Regensburg város olaszos latin neve, a hozzánk vetődött pénzverők pedig azt gondolván, hogy ez «királyi székhely»-et jelent, a magyar pénzekre is széltére alkalmazták, mivel a magyar király székhelye akkor nyilván pénzverő hely is volt.

A fennmaradt pénznemeken következő diszitéseket és feliratokat látunk: az előlapon kettős szemcsés körben kereszt, sarkaiban egy-egy ékkel; a körirat ez: «Stephanus rex». A pénz hátsó lapján kettős kereszt látszik és az említett «Regia Civitas».

Van aztán még három más változat, amelyek nem sokban különböznek a leirt éremtől; főkülönbség, hogy kettőn a király nevének felirata viszás.

Voltak aztán valószínűleg németországi utánzatok is, zavart, olvashatatlan köriratokkal.

Kétségtelen, hogy ez a pénzkészlet, a szükséglethez képest nagyon kevés lehetett s a cserekereskedés is még sokáig maradt az adás-vevés főeszköze, de mégis nagyon sokat jelentenek ezek az első, kezdetleges pénzek: egy új állam megszületését. S velük megindult hazánkban a pénzverés immár 900 éves, soha meg nem szakadt fo-

lyamata, amihez fogható példát csak a nyugati nagy nemzetek érmészete mutat fel.

***

A betörő. A régi romantika elevenedik meg egy esetben, amely most foglalkoztatja a párisi rendőrséget. Charles Chaumier, egy gazdag és kissé megvénhedt tőzsér, akit gyönyörű, fiatal felesége lévén ismer egész Páris, a napokban kellemetlen felfedezést tett a házi tűzhelyében. Talán éjfél tájt lehetett, Chaumier belépve a lakására, a hálószobájából egy harisnyás férfi silhouettjét látta kiosonni. A megriadt tőzsér lármát csapott, mire előrontott a cselédség s a lépcsőházban utolérte a betörőt. Mekkora volt azonban a meglepetése, amikor az éjjeli vendégben felismerte Jean Tuvallet, régi ismerősét, egy csinos fickót, akinek nagy a szerencséje a nők körül. Chaumier most kapott csak ijedten a homlokához, mintha érezne azokon valamit...

— Mit keres itt nálam... ilyenkor! — pattogott a szép asszony férje.

A fiatal ember azonban nem vesztette el a lélek-jelenlétét.

— Tudtam, hogy ön nincs itthon; fel akartam törni a pénzszekrényét.

— Hazugság!... a becsületesemet akartad megrabolni, gazember!... vagy meg is raboltad!

— Nem áll. Én betörni akartam; csak a pénzére vágyom! — jelentette ki konokul a Don Juan.

Ekkor már a lakásban volt a sarki rendőr és Tuvallet megismételte a vallomását.

— Restellem, hogy rajta csiptek; de nem tagadom: lopni jöttem.

A rendőr elvezette a «tolvajt» s a férj, akiben már ingadozni kezdett a vélemény az esetről, elhitte a feleségének, hogy mélyen aludt, fogalma sem volt Tuvallet éjjeli látogatásáról és egyáltalán nem hallott a betörés zajáról. Egy szóval, Chaumier elhitte, hogy férfi-becsületében nem esett kár s boldogságát még tetőzi az, hogy a pénzszekrénye is érintetlen maradt, nyilván nem volt még ideje a tolvajnak a lopásra.

Tuvallet természetesen fogva tartja a rendőrség s el is fogják itélni a betörésért, mert ma is vallja a bűnét.

... Az eset óta Tuvallet százával kapja az asszonyleveleket börtönébe, amelyben lelkes szavakkal üdvözik az igazi gavallért, aki inkább önmagát veti a becstelenségbe, csakhogy a hölgyét megmentse.

***

Megfelelt nekik. Vándorló legény a korcsmában kártyázó emberekhez: Jó napot, uraim. Ajándékozsanak meg valami csekélységgel, már kilencz hete, hogy uton vagyok ebben a csunya időben.

Egyik kártyázó: Nem szégyenli magát szent vasárnap az isteni tisztelet alatt koldulni.

Vándorló legény: Ugy hát bocsássanak meg az urak, hogy ájtatosságukban háborgattam.

***